

прийнятих норм співіснування, при цьому зберігаючи свою власну ідентичність в межах своїх можливостей.

Висновки. Отже, дидактичні основи навчання учнів з інтелектуальними порушеннями є ключовим елементом спеціальної освіти, спрямованої на забезпечення якісної освіти. Розробка та використання ефективних педагогічних стратегій та методик є важливою складовою процесу навчання, сприяючи не лише досягненню академічних цілей, але й розвитку загальних навичок, соціальної адаптації та самостійності учнів з інтелектуальними порушеннями. Дієві дидактичні підходи сприяють інтеграції цих дітей в освітній процес та суспільство в цілому, сприяючи їхньому повноцінному розвитку.

Перспектива дослідження. До перспектив подальших досліджень відносимо аналіз методичних підходів до навчання учнів з інтелектуальними порушеннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія. Навчальний посібник / За ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2004. 220 с.
2. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. Частина I. 238 с.
3. Тарасова В.В. Навчання та виховання дітей із порушенням інтелекту: навчально-методичний посібник Харків : 2017. 125 с.

Іван ГОЛОВЕНКО

здобувач вищої освіти
третього (PhD) рівня
спеціальності 016 Спеціальна освіта,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
Науковий керівник – **Бондаренко Ю.А.**,
докт. пед. наук, професор

ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У роботі здійснено аналіз законодавчо-нормативних документів, що регламентують право на освіту осіб з особливими освітніми потребами в аспекті організаційних, фінансових, понятійних засад, методичного й аналітичного забезпечення діяльності інклюзивно-ресурсного центру, рівневої підтримки дитини з особливими освітніми потребами в освітньому процесі тощо.

Визначено, що інклюзивна освіта в Україні проходить досить тривалий шлях свого розвитку з кардинальними змінами на тлі законодавства.

Ключові слова: законодавчі і нормативні документи, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, діти з особливими освітніми потребами.

I. GOLOVENKO. LEGISLATIVE PRINCIPLES OF THE DEVELOPMENT OF INCLUSIVE EDUCATION IN UKRAINE

The article analyzes legislative and normative documents regulating the right to education of persons with special educational needs. The analysis of regulatory and legal support concerns organizational, financial, conceptual aspects, methodical and analytical support for the activities of the inclusive resource center, and the level of support for a child with special educational needs in the educational process. It was determined that inclusive education in Ukraine is going through a rather long path of development with radical changes against the background of legislation.

Key words: legislative and regulatory documents, inclusive education, inclusive learning, children with special educational needs.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямів розвитку освіти в Україні стала соціальна модель погляду на осіб з особливими освітніми потребами. Зміни в законодавстві, що відбулися після Революції гідності, є активним поступом у запровадженні інклюзивної освіти і розробленні механізмів введення таких змін на всіх рівнях освіти. Реформування і модернізація освіти, які відбуваються нині в умовах суспільних трансформацій, вимагають її відповідності цивілізаційним викликам, одним з яких є нормативне забезпечення щодо якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами. Тож постає проблема вивчення нормативного підґрунтя впровадження інклюзивного навчання на тернах України.

Аналіз досліджень і публікацій. Філософсько-концептуальні, методологічні та організаційні засади інклюзивної освіти висвітлено у низці праць наукового та методичного характеру (В. Бондар, Ю.Бондаренко, В. Засенко, А. Колупаєва, І. Кузава, І. Луценко, І. Малишевська, О. Мартинчук, С. Миронова, Н. Пахомова, Л. Прохоренко, В. Синьов, Н. Софій, О. Таранченко, О. Федоренко, А. Шевцов та ін.), у яких міститься глибокий аналіз нормативно-правової бази щодо впровадження інклюзивного навчання та підготовки фахівців психолого-педагогічних спеціальностей до цієї діяльності, акцентуючи увагу на необхідності та доцільності проведення нормативної експертизи у відповідній сфері.

Основним документом, що закріплює основні права, свободи й обов'язки громадян нашої держави є Конституція України. Право на

здобуття освіти громадянина України незалежно від стану здоров'я було визначено в законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» та інших нормативно-правових актах. У грудні 2009 року Україна ратифікувала основний міжнародний документ у сфері забезпечення прав дітей згідно зі світовими стандартами освіти, соціального захисту та охорони здоров'я – Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю. Відповідно до такого нормативного підґрунтя та фінансового регулювання відбулося активне запровадження інклюзивної освіти на теренах України. Тож **метою** роботи є аналіз нормативного забезпечення щодо становлення та розвитку інклюзивної освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. У 2016 року питання інклюзивної освіти було розглянуто на вищому державному рівні – засіданні Національної ради реформ, за результатами якого було рекомендовано МОН України вжити заходів щодо удосконалення чинного законодавства у сфері освіти щодо забезпечення права дітей з ООП на інклюзивне навчання.

23 травня 2017 року був ухвалений Закон України «Про внесення змін до закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з ООП до освітніх послуг», положення якого закріплюють право на освіту осіб з особливими освітніми потребами і зобов'язує заклади загальної середньої освіти утворити інклюзивні та/або спеціальні класи. Ключові положення цього Закону покладені в основу базового Закону України «Про освіту», де вперше на законодавчому рівні визначено такі поняття як «інклюзивне навчання», «особа з особливими освітніми потребами», «індивідуальна програма розвитку» та ін. Також, цей Закон гарантує особам з ООП отримання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг, навчання за допомогою найбільш доступних для таких осіб мови, методів і способів спілкування, зокрема навчання жестовою мовою, шрифтом Брайля.

14 лютого 2017 року український Уряд вперше виділив субвенцію з державного бюджету на інклюзивну освіту в закладах загальної середньої освіти на підтримку особам з ООП, яка спрямовувалася на надання додаткових психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових занять (послуг), що визначені ІПР дитини, а також на придбання спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку, які дають змогу опанувати освітню програму.

09 серпня 2017 року українським урядом було схвалено Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки і затверджено план заходів з реалізації її I етапу, одним із показників якого є щорічне збільшення (починаючи з 2018 року) кількості дітей, охоплених інклюзивним навчанням, на 30% від загальної кількості дітей.

09 серпня 2017 року Кабінетом Міністрів України внесено зміни до «Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», згідно з якими на кожного учня з ООП складається ІПР і зазначаються конкретні навчальні стратегії та підходи, кількість годин та напрями проведення психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових занять. Окрім того, передбачено, що освітні та соціальні потреби дітей зі складними порушеннями розвитку під час їхнього перебування у загальноосвітньому закладі задовольняються соціальними працівниками, батьками або уповноваженими особами.

8 червня 2018 року МОН України видано наказ № 609 «Про затвердження Примірною положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти», у якому зазначено, що у кожному закладі з інклюзивним навчанням має працювати команда психолого-педагогічного супроводу, до складу якої входять основні та залучені фахівці.

1 лютого 2018 року наказом МОН України за № 90 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 6 грудня 2010 р. № 1205» у закладах загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням введено посаду асистента вчителя, визначено умови функціонування вчителів-дефектологів. 23 квітня 2018 року (зі змінами від 21.06.2019 № 873) Міністерством освіти і науки України затверджено «Типовий перелік спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах закладів загальної середньої освіти».

23 травня 2018 року Україна здійснила перехід від Міжнародної класифікації хвороб до Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (далі МКФ-ДП), що дозволить нашій державі долучитися до європейських та міжнародних стандартів захисту прав людини.

9 грудня 2020 року за № 1289 прийнято Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами для навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах освіти» під якими слід розуміти пристрої, обладнання, засоби та технології, що використовуються з технічною, дидактичною, методичною, функціональною, навчально-розвивальною, ігровою, комунікативною метою для покращення навчальної діяльності, розвитку навичок комунікації та реалізації надання особам з особливими освітніми потребами підтримки в освітньому процесі.

15 вересня 2021 року було прийнято Постанову Кабінету Міністрів України за № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти», який визначає організаційні засади інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами за інституційною (очною (денною) формою здобуття освіти у закладах загальної середньої освіти з урахуванням диференційної підтримки дітей з ООП відповідно до рівнів.

12 липня 2017 року прийнято Постанову Кабінету Міністрів України за № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр». Положення визначає порядок утворення та припинення, основні засади діяльності, а також правовий статус інклюзивно-ресурсного центру. 22 серпня 2018 року постановою Кабінетом міністрів України за № 617 затверджено «Положення про ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти» з метою методичного й аналітичного забезпечення діяльності ІРЦ.

1 липня 2021 року з'явилась постанова Кабінету Міністрів України №765 щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами, а також додаток 4 до Положення, в якому зазначені категорії (типи) освітніх потреб (труднощів). Згідно з цим документом, під освітніми труднощами мають на увазі труднощі у навчанні, які впливають на процес здобуття освіти та рівень результатів навчання дітей відповідного року навчання у відповідному закладі освіти. Згідно постанови Кабінету Міністрів України р. № 957 від 15 вересня 2021 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» щодо кожної категорії передбачено п'ять рівнів підтримки дитини з ООП в освітньому процесі.

Подальше нормативне забезпечення щодо удосконалення системи інклюзивної освіти в Україні стосується організації додатково фінан-

сування, зокрема доплати вчителям за роботу в інклюзивних класах (Лист МОН № 1/11-7346 від 04.10.21 року), удосконалення роботи інклюзивно-ресурсних центрів та організації освітнього процесу для осіб з особливими освітніми потребами у період воєнного стану (Лист МОН № 1/3710-22 від 28.03.22 року), інформатизації інклюзивно-ресурсних центрів (Наказ МОН № 347 від 18.03.2024 року), діяльності асистента учня (дитини) в закладах освіти (Лист МОН № 1/9540-22 від 19.08.22 року), реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (Розпорядження КМУ № 372-р від 25.04.2023 року) та інноваційного освітнього проекту на всеукраїнському рівні за темою «Організаційно-методичні умови діяльності інклюзивно-ресурсних центрів у періоди війни та повоєнного відродження» у вересні 2023 – грудні 2028 років (Наказ МОН № 7 від 05.01.2024 року).

Висновки. Отже, інклюзивна освіта в Україні проходить досить тривалий шлях свого становлення розвитку з кардинальними змінами на тлі законодавства, що сприяє реалізації соціальної моделі погляду на осіб з особливими освітніми згідно міжнародних стандартів.

Перспектива дослідження. Перспективою подальшої наукової розвідки є аналіз стану готовності педагогів до реалізації професійних завдань у навчанні дітей з особливими освітніми потребами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Діти з особливими освітніми потребами. Міністерство освіти і науки України. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/dityam-z-osoblivimi-potrebami>.
2. Законодавство. Міністерство освіти і науки України. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa>

Наталя ДВОЙНИХ

вихователь Комунального закладу
«Запорізька спеціальна загальноосвітня
школа-інтернат «Джерело» Запорізької
обласної ради

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ І СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

У публікації йдеться про особливості розвитку комунікативних і соціальних навичок учнів з інтелектуальними порушеннями. Підкреслено, що навички комунікації та соціальні навички є взаємопов'язаними тому необхідно розвивати